

YÜKSEKÖĞRETİMDE YENİ KÜRESEL PAZAR: ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNE İLİŞKİN BİR ANALİZ

NEW GLOBAL MARKET AT HIGHER EDUCATION: AN ANALYSIS FOR INTERNATIONAL STUDENT MOBILITY

İbrahim ÇANKAYA¹
Engin ÖZTÜRK²

Öz

OECD göstergelerine göre 2000 ve 2013 yılları arasında yükseköğretimde lisans, master ve bilimsel araştırma yapmak için hareketlilik yapan öğrenci sayısı 4.2 milyon kişiye ulaşmıştır. 2000 yılında bu sayı yaklaşık 2.1 milyon kişiydi. Yükseköğretimde, ülkeler kendi ulusal öğrencileri dışında yurt dışından öğrenci almak için küresel bir rekabete yönelmişlerdir. Türkiye’de ise uluslararası öğrenci kazanma konusunda kamu üniversiteleri ile özel üniversitelerin henüz ortak bir stratejilerinin olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, dünyada yeni bir rekabet alanı olan ve küresel bir pazara dönüşen yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci hareketliliğine ilişkin Türkiye ve OECD’ye ait oranları karşılaştırmaktır. Çalışmada veriler, doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. Çalışmada sırasıyla; uluslararası öğrencilerin dünya genelindeki dağılımı, en fazla uluslararası öğrenci bulunduran ülkelerin gelen öğrencilerden aldıkları ücret durumu, yükseköğretimde öğretim dili, Türkiye ve OECD ülkelerinin genel uluslararası öğrenci oranları, OECD ülkelerinin ve Türkiye’nin yükseköğretime ve eğitime ayırdıkları genel bütçe oranları karşılaştırılmıştır. Yükseköğrenim için OECD ülkeleri ve Türkiye’deki öğrenciler genellikle ABD, Avustralya, Kanada, İngiltere, Almanya, İsviçre, Finlandiya, İsveç, Hollanda ve İspanya gibi ülkeleri tercih etmektedir. Bu ülkelerin tercih edilme nedenleri şunlardır; yabancı öğrencilere alternatif dil öğrenme kursları açmaları, yabancı öğrenci ücretlerinde indirim gitmeleri, yabancı öğrencilere kısmi zamanlı çalışma imkânı sağlamaları, uzaktan eğitime daha fazla önem vermeleri, araştırma geliştirme bütçelerinin yüksek olması ve araştırma geliştirme amaçlı kurulan donanımlı laboratuvarlarının olması.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası öğrenci hareketliliği, Türkiye, OECD.

Abstract

The number of international students in undergraduate or graduate degrees and researchers has globally risen to 4.2 million in 2013 from 2.1 million in 2000 according to OECD figures. Countries are in a fierce competition in order to attract international students in higher education. However neither state, nor private universities in Turkey have common strategies to attract international students. This study aims to compare statistics of Turkey and other OECD on international student mobility, which has become a global market. Data on this study has been gathered by document analysis. In this study, distribution of international students throughout the world, countries hosting the largest number of international students and tuition fees paid by these students, language of education, international student ratio of Turkey and other OECD countries and budget allocated to higher education in other OECD countries and Turkey have been compared respectively. Students from Turkey and other OECD countries usually prefer countries such as USA, Australia, Canada, Britain, Germany, Switzerland, Finland, Sweden, Netherlands and Spain. The reasons of this choice include alternative language courses provided to international students, discounts on tuition fees, higher chance of having a part time job for the students, importance given to distance learning in these countries, higher budget allocated for research and development and better research and development facilities.

Key words: International student mobility, Turkey, OECD

¹ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ibrahim.cankaya@usak.edu.tr

² Uluslararası Antalya Üniversitesi.

1. GİRİŞ

Dünyada yükseköğretimdeki öğrenci hareketliliği, giderek ülkelere özgü bir etkinlik olmaktan çıkıp küresel bir hareketliliğe dönüşmüştür. Genç nüfusun fazla olduğu gelişmekte olan ülkelere, gelişmiş ülkelere yönelik büyük yükseköğretim talebi karşısında, gelişmiş ülkelerin yükseköğretim sistemleri, öğrenci hareketliliğine giderek daha açık hale gelmektedir. Yükseköğretimde yabancı öğrenci hareketliliğinin giderek artırılmasındaki amaç, sadece yükseköğretim kapasitelerinin kullanılmasındaki etkinliği artırmak değildir. Bunun ötesinde sosyal amaçlar bulunmaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği Sokrates ve Erasmus programlarıyla üye ve aday ülkeler arasında öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin artışı özendirirken, kültürel diyalogu geliştirmeyi, Avrupa eğitim ve araştırma alanını yaratmayı, bir ortak Avrupa bakış açısının oluşumunu sağlamayı amaçlamaktadır. Bu hareketliliğin AB ülkeleri arasında karşılıklı anlayış ve dayanışmanın gelişmesine de yardım etmesi beklenmektedir (YÖK, 2007). Bu hedeflerin gerçekleşmesini destekleyen çok sayıda gelişme yaşanmıştır. Örneğin, OECD verilerine göre 2000 ile 2013 yılları arasında yükseköğretimde lisans, master ve bilimsel araştırma yapmak için hareketlilik yapan öğrenci sayısı 4.2 milyon kişiye ulaşmıştır. 2000 yılında bu sayı yaklaşık 2.1 milyon kişiden oluşmaktaydı (OECD, 2013). Yükseköğretimde, ülkeler kendi ulusal öğrencileri dışında yurt dışından öğrenci alma konusunda küresel bir rekabet içerisine girmişlerdir. Türkiye’de, uluslararası öğrenci kazanma ve pazarlama konusunda kamu ve özel üniversitelerin henüz ortak bir stratejilerinin olmadığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, dünyada yeni bir rekabet alanı olan ve uluslararası bir pazara dönüşen yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci hareketliliğine dikkat çekmek için Türkiye ve OECD oranlarını karşılaştırmaktır. Çalışmada veriler, olgu bilim deseninde doküman incelemesi yolu ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi; Kitaplar, bilimsel yayınlar, arşiv belgeleri ve yayınlanan raporların içerik analizi ile analiz edilmesini içeren bir veri toplama tekniğidir (Şimşek ve Yıldırım, 2010).

2. ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNİN BAZI GÖSTERGELER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu kısmında sırasıyla; uluslararası öğrencilerin dünya genelindeki dağılımı, uluslararası öğrenci alan ülkelerin ücret ve öğretim dili özelliklerinin karşılaştırılması, Türkiye ve OECD ülkelerinin uluslararası öğrenci oranlarının karşılaştırılması ve ülkelerin yükseköğretime ve eğitime ayırdıkları genel bütçe oranlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin devletlerarasında önemli ölçüde bir rekabet alanına dönüştüğü görülmektedir.

2.1. Uluslararası Öğrencilerin Dağılımı

Tablo 1’de sırasıyla dünya genelinde 2000 ile 2013 yılları arasında en fazla uluslararası öğrenci alan ülkelere ait göstergeler yer almaktadır.

Tablo 1: En Fazla Uluslararası Öğrenci Alan Ülkeler

Ülkeler	2000 (%)	2013 (%)
ABD	23	16.5
İngiltere	11	13
Almanya	6.5	6.3
Fransa	6.5	6.2
Avusturya	6.0	6.1
Kanada	4.5	4.7
Rusya	3.5	4
Japonya	3.2	3.5
İspanya	2.0	2.5
Güney Afrika	0.9	1.9

Kaynak: OECD at Glance,2013

ABD %16.5, İngiltere %13.0, Almanya %6.3, Fransa %6.2, Avustralya %6.1, Kanada %4.7, Rusya %4.0, Japonya %3.5, İspanya %2.5 ve Güney Afrika %1.9 oranlarında uluslararası öğrenciye sahiptir (OECD, 2013). 2000 yılı verileri ile karşılaştırıldığında ABD, Almanya ve Fransa'nın yabancı öğrenci oranının azaldığı; İngiltere, Avustralya, Kanada, Rusya, Japonya, İspanya ve Güney Afrika'nın ise yabancı öğrenci oranının arttığı görülmektedir. Son yıllarda uluslararası öğrenci alımında payını artıran ülkeler İngiltere, Avustralya, Kanada, Japonya, İspanya, Güney Afrika, Çin, İtalya, Yeni Zelanda, Avusturya, Güney Kore, İsviçre ve Hollanda olmuştur. Uluslararası öğrenci oranını artıran ülkelerin (Tablo 2) yükseköğretim dili ve ücret konusunda aynı kategoride oldukları görülmektedir.

2.2. Uluslararası Öğrencilere İlişkin Ülkelerin Farklı Yaklaşımları

Yükseköğretimde uluslararası öğrenci oranı yüksek olan ve öğrenci oranını en fazla artıran ülkelerden Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, İngiltere, ABD, Danimarka, Finlandiya, Hollanda ve İsveç gibi ülkelerin öğrenim dili tamamen İngilizcedir. Finlandiya, İzlanda ve İsveç kendi ülkelerini tercih eden uluslararası öğrencilerden öğrenci harcı almamaktadır. Türkiye yükseköğretimde bazı programlarda İngilizce eğitim verirken, gelen yabancı öğrencilerden ulusal öğrencilerine göre daha fazla harç alan ülkeler kategorisinde yer almaktadır. Türkiye'nin bu bağlamda yabancı öğrenciler açısından cazibesini artırmaya yönelik adımlar atması gerekmektedir.

Tablo 2'de dünya genelinde uluslararası öğrenci pazarında yarış içerisinde olan ülkelerin ücret ve öğretim diline ilişkin bazı kategoriler yer almaktadır.

Tablo 2: Uluslararası Öğrenci Alan Ülkelere Ait Bazı Kategoriler

Yükseköğretim Öğrenim Dili Tümüyle İngilizce Olan Ülkeler	Avustralya, Kanada, İrlanda, Yeni Zelanda, İngiltere, ABD
Yükseköğretimde Öğrenim Dili Genelde İngilizce Olan Ülkeler	Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İsveç
Yükseköğretimde Öğrenim Dili Kısmen İngilizce Olan Ülkeler	Türkiye, Belçika, Fransa, Almanya, Macaristan, İzlanda, Japonya, Kore, Polonya, Norveç, Portekiz, Slovakya, İsviçre
Kendi Vatandaşlarına Göre Yabancı Öğrencilerden Daha Çok Ücret Alan Ülkeler	Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Hollanda, Yeni Zelanda, Polonya, İsveç, Türkiye, Rusya, İngiltere, ABD
Yabancı Öğrencilerden Ücret Almayan Ülkeler	Finlandiya, İzlanda, Norveç

Kaynak: OECD at Glance,2013

2.3. Türkiye'yi Tercih Eden ve Türkiye'den Yurtdışına Giden Uluslararası Öğrenciler

Dünyada yüksek öğrenim amaçlı uluslararası hareketlik gösteren öğrencilerin çoğunlukla Asya ülkelerinden geldikleri %52, Avrupa ülkelerinden gelen öğrencilerin %23, Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin %11.6, Latin Amerika kökenli öğrencilerin %6.1, Kuzey Amerika kökenli öğrencilerin %2.7 oranında olduğu görülmektedir. Mevcut öğrenci hareketliliğine en fazla OECD ve G20 ülkelerinden katılım söz konusudur (OECD, 2013). Türkiye'nin bu ülkelerle bilim, teknoloji, eğitim ve Ar-Ge faaliyetlerine yönelik işbirliğini ve ortak programlar geliştirmesi önem arz etmektedir çünkü Türkiye gibi gelişme yarışı içerisinde ülkelerin yabancı öğrenci payını artırma çabası, yükseköğretim politikasına yön veren en önemli etkenlerden biri haline gelmiştir. Eğitimde sınırların esnediği bir dönemde bölgesel ve küresel bir güce sahip olmak için insan kaynaklarının yetiştirilmesinde verilen destek ve gösterilen performans önem kazanmıştır. Bu bağlamda bazı göstergeler açısından (Tablo 3) Türkiye ve OECD ortalamalarının karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 3: Türkiye'den yurt dışına çıkan ve gelen öğrencilere ilişkin göstergeler

Ülkeler	Yurt dışına çıkan üniversite öğrencilerinin toplam öğrencilere oranı	Komşu ülkelerden gelen öğrencilerin toplam yabancı öğrenci sayısına oranı	Aynı dili konuşan ülkelerden gelen öğrencilerin toplam yabancı öğrenci sayısına oranı
TÜRKİYE	%2.1	%29.9	%9.5
OECD	%2	%20.6	%25.4

Kaynak: OECD at Glance,2013

Türkiye'de yüksek öğretime kayıtlı tüm öğrencilerin %2.1'i öğrenim amaçlı yurt dışına çıkma başvurusu yapmıştır. Bu duruma paralel olarak OECD ortalaması %2.0, Avrupa Birliği ülkelerinin

ortalaması ise %3.6 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin, yükseköğretimde öğrenci hareketliği konusunda OECD ortalamasından daha iyi fakat Avrupa Birliği'nin gerisinde olduğu görülmektedir. Türkiye'ye gelen yabancı öğrenciler arasında komşu ülkelerden gelenlerin oranı yaklaşık %30 dur. Aynı durum OECD ülkelerinde %20.6, Avrupa Birliğinde ise %23.3 tür (OECD, 2013). Geçmiş dönemdeki göstergelerle karşılaştırıldığında son dönemlerde Türkiye'nin yükseköğretimde komşuları arasında tercih edilebilirliğinin arttığı görülmektedir. Fakat 2000 yılından sonra Türkiye'ye gelen yabancı öğrenciler arasında aynı dili (Türkçe) konuşan ülkelere gelenlerin oranı sadece %9.5'de kalmıştır. Bu oran OECD ülkelerinde %25.4, Avrupa Birliği ülkeleri arasında ise %26.7 düzeyindedir. Türkiye'nin yükseköğretimde Türkçe konuşan ülkelere daha fazla öğrenci almayı teşvik eden destekleyici politikalar üretmesi gereklidir. Diğer yönden Türkiye'de (Tablo 4) yüksek öğretime kayıtlı öğrencilerin sadece %0.8'i yabancı uyruklu öğrencilerden oluşmaktadır. Bilimsel araştırma yapan öğrenciler arasında bu oran %3.2'dir. Türkiye'de yabancı öğrenci sayısında artış olduğu fakat bu artışın genel öğrenci oranına göre OECD ortalamasının altında kaldığı söylenebilir. Buna karşı Türkiye'den yurt dışına yönelik öğrenci hareketliği de küçümsenmeyecek oranlardadır. Türkiye'den yurt dışına giden öğrencilerin tercih ettikleri ülkeler ve oranları tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Türkiye'den Yükseköğrenim Amaçlı Tercih Edilen Ülkeler

Türkiye'den öğrencilerin en çok tercih ettikleri ülkeler	ABD	İngiltere	İsviçre	Hollanda	Rusya	İspanya	Polonya	Yeni Zelanda
	%14.4	%5.4	%1.3	%0.7	%0.6	%0.4	%0.4	%0.1

Kaynak: OECD at Glance,2013

Türkiye'den yükseköğrenim amaçlı yurtdışına çıkan öğrencilerin %14.4' ü ABD'yi, %5.4' ü İngiltere'yi, %1.4' ü İsviçre'yi, %0.1'i ise Yeni Zelanda'yı tercih etmektedir. Genel olarak Türkiye'den eğitim amaçlı hareketlilik yapanların %48'i Avrupa Birliği ülkelerini, %21'i ise Kuzey Amerika ülkelerini tercih etmektedirler (OECD, 2013). Bu ülkelerin neden daha fazla tercih edildikleri öğrencilerin tercih nedenlerine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir.

2.4. Genel Üniversitesi Öğrencileri İçerisinde Uluslararası Öğrenci Oranları

Yükseköğretimdeki toplam öğrenci sayısına göre uluslararası öğrencilerin oranları bakımından dağılımı tablo 5'te gösterilmiştir.

Yükseköğretimde toplam öğrenci sayısına göre yabancı öğrenci oranının en fazla olduğu ülke Avustralya'dır. Bu ülkeyi sırasıyla İngiltere, İsviçre, Yeni Zelanda, Avusturya, Belçika, İsveç, Danimarka ve Kanada izlemektedir. OECD ortalaması ise %6.9 dur. Tercih edilebilirlik açısından OECD ülkelerinden Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilerin oranı ise %10 düzeyindedir. OECD ülkelerinden gelen öğrenciler genellikle İngiltere, Almanya, İsviçre, Hollanda, Finlandiya, İsveç ve

İspanya'yı tercih etmektedir. Bu ülkelerin tercih edilme nedenleri arasında; uluslararası öğrencilere alternatif dil öğrenme kursları açmaları, öğrenci ücretlerinde indirim gitmeleri, öğrencilere kısmi zamanlı çalışma imkânı sağlamaları, uzaktan eğitime daha fazla önem vermeleri ve araştırma geliştirme fonlarını artırmaları yer almaktadır (OECD, 2013). Türkiye'nin mevcut koşullarının niteliğinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Yükseköğretimde Uluslararası Öğrencilerin Toplam Öğrencilere Oranı

Ülkeler	(%)
Avustralya	19.8
İngiltere	16.8
İsviçre	16.2
Yeni Zelanda	15.6
Avusturya	14.7
Belçika	8.2
İsveç	7.9
Danimarka	7.8
Kanada	7.4
Türkiye	0.8
OECD	6.9

Kaynak: OECD at Glance,2013

2.5. Uluslararası Öğrenci Hareketliğinde Ülke Tercih Nedenleri

Dünya genelinde yükseköğretimde en fazla yabancı öğrenci bulduran ülkelerin genel tercih edilme nedenleri şunlardır (OECD, 2013):

- ✓ Bu ülkelerde yükseköğretim programlarının kısa ve periyodik dönemler şeklinde olması,
- ✓ Araştırma temelli öğretim programlarının yaygın olması,
- ✓ İngilizce öğrenme konusunda verilen alternatif destek programlarının olması,
- ✓ Lisans ve lisansüstü eğitimde uzaktan eğitim yapan programların fazla olması,
- ✓ Öğrenim süreleri boyunca gelen yabancı öğrencilere kısmi veya tam zamanlı çalışma imkânlarının sunulması.

Özellikle kısmi zamanlı çalışma imkânı ile yükseköğretime yapılan yüksek kamu kaynakları destek oranı ve eğitime genel bütçeden ayrılan yüksek pay gibi etkenler uluslararası öğrenci alımında ülkeleri avantajlı duruma getirebilmektedir. Bu konuda Türkiye'nin gelen uluslararası öğrencilere sağladığı kısmi zamanlı çalışma oranı %8'de kalırken, OECD ortalaması ise %15 oranındadır. Türkiye dışındaki ülkeleri tercih eden öğrenciler boş zamanlarında çalışarak kendilerine daha fazla destek oluşturma imkânına sahip olabilmektedirler. Yükseköğretim alanında uluslararası öğrenci rekabetinin en fazla yaşandığı ülkelerin kamu kaynaklarından eğitime verdikleri desteğe bakıldığında (tablo 6) ABD, İsviçre, Danimarka, Hollanda ve Finlandiya'nın öğrenci başına en fazla bütçe aktaran ülkeler

olduğu görülmektedir. Türkiye yükseköğretimde öğrenci başına yapmış olduğu harcama oranlarıyla Avrupa Birliği ve OECD'nin ortalamalarının altında yer almıştır.

2.6. Yükseköğretimde Yıllık Öğrenci Başına Yapılan Kamu Harcama Oranları

Yükseköğretime kamu kaynaklarından aktarılan harcama oranlarına bakıldığında ABD, Japonya ve birçok Avrupa Birliği üyesi ülkenin OECD ortalamasının üzerinde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6: Yükseköğretime Yıllık Aktarılan Kamu Kaynak Miktarları

Ülkeler	Yıllık Kamu Harcamaları (Dolar)
ABD	26.000
İsviçre	22.000
İsveç	20.000
Danimarka	18.500
Hollanda	17.000
Finlandiya	17.000
Japonya	16.000
İngiltere	16.000
İrlanda	16.000
Avustralya	15.000
Belçika	15.000
Fransa	14.500
Türkiye	4.500
OECD	14.000

Kaynak: OECD at Glance,2013

Türkiye'nin ise yükseköğretime aktarılan kamu kaynakları miktarı konusunda Avrupa Birliği Ülkelerinin ve OECD ortalamasının altında yer aldığı görülmektedir. Yükseköğretimde öğrenci başına kamu kaynaklarından yapılan harcama desteğinin yanı sıra eğitime bütçeden ayrılan genel paya bakıldığında ise yine benzer bir durum söz konusudur. Tablo 7'de görüldüğü gibi uluslararası öğrenci hareketliğinde en çok tercih edilen; ABD, Danimarka, İngiltere, Kanada, İsveç ve Norveç ve Finlandiya gibi ülkelerin Gayri Safi Milli Hâsıladan (GSYH) eğitime ayırdıkların payın %7' nin ve OECD ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Türkiye %2.3 oranıyla Avrupa Birliği ve OECD ortalamasının altında kalmıştır.

Tablo 7: Eğitime Ayrılan Kamu Kaynaklarının Genel Bütçeye Oranı

Ülkeler	(%)
İzlanda, Yeni Zelanda, ABD, Norveç, G. Kore, Arjantin, Belçika, Kanada, İngiltere, Hollanda, İsveç, Şili, Finlandiya	7
Türkiye	2.3
OECD	6.9

Kaynak: OECD at Glance,2013

Türkiye'nin geçmiş yıllara oranla eğitime ayırdığı toplam bütçe oransal olarak artmasına rağmen mevcut oranın G20 Ülkelerinin ve OECD Ülkelerinin ortalamasının altında kaldığı görülmektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitimde giderek artan küresel rekabetin bir doğurgusu olarak değerlendirilen uluslararası öğrenci hareketliği önemli bir pazara dönüşmüştür. Bu pazar payı içerisinde en çok öğrenci alan ülkelerin aşağıdaki koşulları dikkat çekmektedir:

- ✓ İngilizce ağırlıklı dil öğretimi,
- ✓ Yabancı öğrenci ücretlerinde indirim,
- ✓ Yabancı öğrencilere sağlanan çalışma imkânları,
- ✓ Araştırma ve geliştirme amaçlı kurulan donanımlı laboratuvarlar,
- ✓ Araştırma ve geliştirme amaçlı özel fonların fazla olması,
- ✓ Yükseköğretime ayrılan yüksek pay,
- ✓ Genel olarak bütçeden eğitime ayrılan payın yüksek olması.

Bu süreçte Türkiye, yabancı öğrenci payını artırabilmek için yükseköğretimde uzaktan öğretim yapan programlarını yaygınlaştırmalı, yabancı öğrenci harçlarını düşürmeli, gelen öğrencilere nitelikli iş yaşam - koşulları sunmalı, toplam eğitim bütçesi içerisinde araştırma ve geliştirme bütçesinin payını artırmalı, araştırma geliştirme desteği sağlayan kamu ve özel fonları artırmalı, yükseköğretime ayrılan kamu kaynaklarını artırmalı, özellikle özel ve kamu üniversiteleri uluslararası öğrenci pazarlaması konusunda ortak bir strateji belirlemelidir. Özellikle yükseköğretime aktarılabilecek ek kaynakların OECD ve G20 ülkelerinde olduğu gibi araştırma ve geliştirme amaçlı kullanılması, küresel öğrenci hareketliğinde öğrenci kazanma hususunda kritik rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

OECD (2013). *Education at a Glance 2013*. OECD Indicators, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2013-en> adresinden 01.05.2014 tarihinde indirilmiştir.

Şimşek, H., Yıldırım, A. (2010). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yüksek Öğretim Kurulu Raporu (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. Ankara: Meteksan Yayıncılık.